

LITERATURA

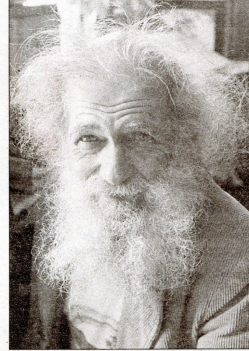
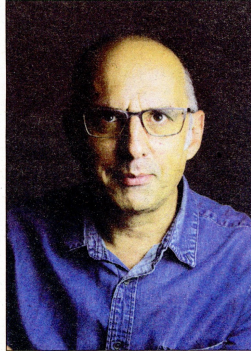
El llibre més documentat i alhora el més literari de Toni Orensanz

‘Com vas perdre el braç Balchowsky?’ narra la vida de novel·la d’un jove pianista de Chicago ferit a la Batalla de l’Ebre

Terres de l’Ebre Ò.M.J.

El periodista i escriptor de Falsset Toni Orensanz acaba de publicar el seu darrer llibre *Com vas perdre el braç Balchowsky* (Columna), una altra obra de periodisme narratiu o de no ficció que segueix la línia d’*Omnibus de la mort: parada Falsset* o d’*El nazi de Siurana* (tots dos editats per Ara Llibres). L’eix és la història d’un jove pianista de Chicago, de 21 anys, d’origen jueu -i que se sent marginat de menut pel seu origen-, que s’apunta a les Brigades Internacionals, voluntari de la brigada Abraham Lincoln, però que al final acaba enrolat al batalló britànic per a lluitar contra el feixisme a la Guerra Civil espanyola. A la Batalla de l’Ebre, resulta greument ferit i acaba perdent un braç després de ser intervingut en un tren hospital al túnel de Pradell de la Teixeta, al Priorat, a l’actual R15, com ho certifica la fitxa de la intervenció quirúrgica consultada gairebé casualment per Orensanz a instància d’un historiador.

No és la primera vegada que el periodista prioratí furga en les històries de la cantonada, i en esta ocasió n’ha tornat a brollar una obra periodística -sobretot en la mesura

L'autor, Toni Orensanz, i el seu personatge real en una doble imatge: una de 1938 com a brigadista i una fotografia presa a Chicago que il·lustra la portada del llibre. / SERGI MARTIN / THE ABRAHAM LINCOLN BRIGADE ARCHIVES / MARC HARRIS

que no fabula i que admet que és el seu treball més documentat, però a la vegada, la més literària que ha escrit, i reconeix també, perquè Balchowsky és un personatge real “**ple de literatura i aventures**”, que l’apassiona des del primer moment i que sobretot li evoca personatges de ficció com Huckleberry Finn o algunes de les millors pel·lícules de la contracultura nord-americana, de la qual considera que Balchowsky va ser un pioner, “**un antiheroi i un perdedor que tothom recorda amb afecte**”. Així ho ha pogut constatar

l’escriptor prioratí a través d’entrevistes personals amb les filles del protagonista i amb amics més joves, de diferents èpoques; o amb fills d’amics i propietaris de bars i locals de Chicago que Balchowsky freqüentava amb assiduitat. “**És una mica la història dels altres Estats Units; els que no voten Trump**”, es dixa anar Orensanz.

En declaracions a Canal Terres de l’Ebre i a esta publicació, el periodista explica que des del primer moment sent la necessitat d’estirar el fil de la història d’**“un pianista**

que perd el braç dret a l'altra punta del món en una guerra que teòricament no és la seua”. Què passa quan torna?, es fa la pregunta periodística Orensanz a l’inici de la seua productiva recerca. Quan torna als Estats Units, Balchowsky aprèn a tocar el piano amb un sol braç i esdevé una llegenda entre els artistes de Chicago, que no es fa mai ric però que viu intensament la música i la cultura alternatives i el món que se’n deriva, sovint amb les drogues i la delinqüència com a complement. Springsteen, Bob Mar-

ley o Tom Waits compartixen amb ell club musical a Chicago als anys 70 i l’admiren, en escoltar-lo interpretar cançons de la guerra d’Espanya, segons explica Orensanz. El protagonista del seu últim llibre té una vida “**de novel·la**”, que ell documenta no només a través d’una trentena d’entrevistes, sinó també d’informació extreta dels museus de Salamanca, Nova York, Chicago o San Francisco, que va poder visitar abans de la pandèmia. “**Al final tenia un empatx de documentació**”, explica.

En paraules d’Orensanz, el llibre és “**més nord-americà que català**” i Balchowsky “**és un romàntic, un hippy abans dels hippies, un tipus inclassificable que viu com si s’acabés el món**”, que té “**un desig absolut de llibertat àcrata**” i que es va fer brigadista perquè estava convençut que “**la causa de la llibertat de la humanitat s’estava jugant a Europa, amb la Guerra Civil espanyola com a primer capítol**”.

Amb este llibre, Orensanz torna a reivindicar que “**el periodisme i les ciències socials continuen sent bones eines per a apropar-se honestament a la realitat**”, més enllà de les actuals batalles mediàtiques i tecnològiques pel relat. ■